

**Archeologisch vooronderzoek
Sint-Katelijne-Waver – Dennestraat
Maenhoevevelden 1**

Lies Dierckx en Natasja Reynolds

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 120

Aard onderzoek: Prospectie

Vergunningsnummer: 2012/392

Naam aanvrager: Lies Dierckx

Naam site: Sint-Katelijne-Waver – Dennestraat, Maenhoevevelden 1

Opdrachtgever: IGEMO, Schoutetstraat 2, B-2800 MECHELEN

Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM

Terreinwerk: Lies Dierckx, Natasja Reyns en Jordi Bruggeman

Administratief toezicht: Dirk Pauwels, Agentschap Onroerend Erfgoed Antwerpen, Anna Bijnsgebouw, Lange Kievitstraat 111-113, bus 53, B-2018 ANTWERPEN

Rapportage: All-Archeo bvba

Determinaties: dra. Natasja Reyns en ma Lies Dierckx

All-Archeo bvba

Barelveldweg 4

B-2880 Bornem

info@all-archeo .be

0478 36 57 07

0498 15 84 40

D/2012/12.807/55

© All-Archeo bvba, 2012

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	7
2.1 Afbakening studiegebied.....	7
2.2 Aard bedreiging.....	9
2.3 Onderzoeksopdracht.....	9
3 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	11
3.1 Landschappelijke context.....	11
3.1.1 Topografie.....	11
3.1.2 Hydrografie.....	11
3.1.3 Bodem.....	12
3.2 Beschrijving gekende waarden.....	14
3.2.1 Historische gegevens.....	14
3.2.2 Archeologische voorkennis.....	16
3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie.....	16
4 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	17
4.1 Toegepaste methoden & technieken.....	17
4.2 Bespreking sporen oostelijke zone.....	20
4.3 Bespreking sporen Westelijke zone.....	22
4.4 Afgebakende sites.....	26
4.5 Besluit.....	26
5 WAARDERING.....	27
6 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	29
7 AANBEVELINGEN.....	31
7.1 Adviezen.....	31
8 BIBLIOGRAFIE.....	33
8.1 Publicaties.....	33
8.2 Websites.....	33
9 BIJLAGEN.....	35
9.1 Lijst van afkortingen.....	35
9.2 Glossarium.....	35
9.3 Archeologische periodes.....	35
9.4 Plannen en tekeningen.....	35
9.5 Harrismatrix.....	36
9.6 CD-rom.....	37

1 Inleiding

Op het terrein zal IGEMO een woonproject realiseren. In het kader van deze realisatie werd door het Agentschap Onroerend Erfgoed een prosectie met ingreep in de bodem geadviseerd op het circa 3,74 ha grote terrein. Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein.

Deze opdracht werd op 4 oktober 2012 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd op 17 en 18 oktober en 7 en 8 november 2012, onder leiding van Lies Dierckx en met medewerking van Natasja Reyns en Jordi Bruggeman. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij het Agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Projectgegevens en afbakening onderzoek

2.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Antwerpen, gemeente Sint-Katelijne-Waver (Fig. 1), percelen 243R11, 254H, 255, 256C en 256D (kadaster, Afdeling 2, Sectie C). Het totale projectgebied is circa 3,74 ha groot, en is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

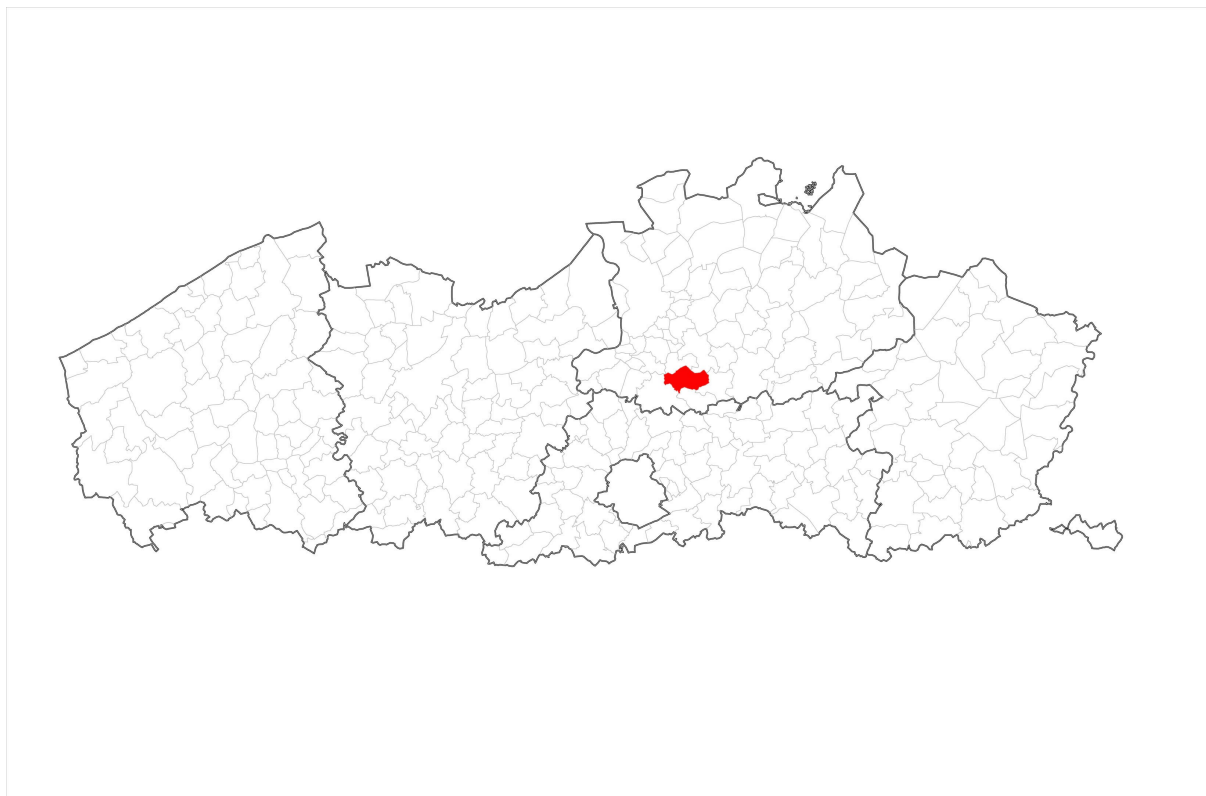

Fig. 1: Situeringsplan Sint-Katelijne-Waver

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Antwerpen
 - Locatie: Sint-Katelijne-Waver
 - Plaats: Dennestraat, Hazelaarstraat, Mechelsesteenweg
 - Toponiem: Maenhoevevelden 1
 - x/y Lambert 72-coördinaten:

– 159950, 193098	– 160146, 192985
– 160042, 193144	– 160103, 192932
– 160126, 193197	– 160036, 192997
– 160159, 193188	– 1600341, 193034
– 160191, 193059	

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

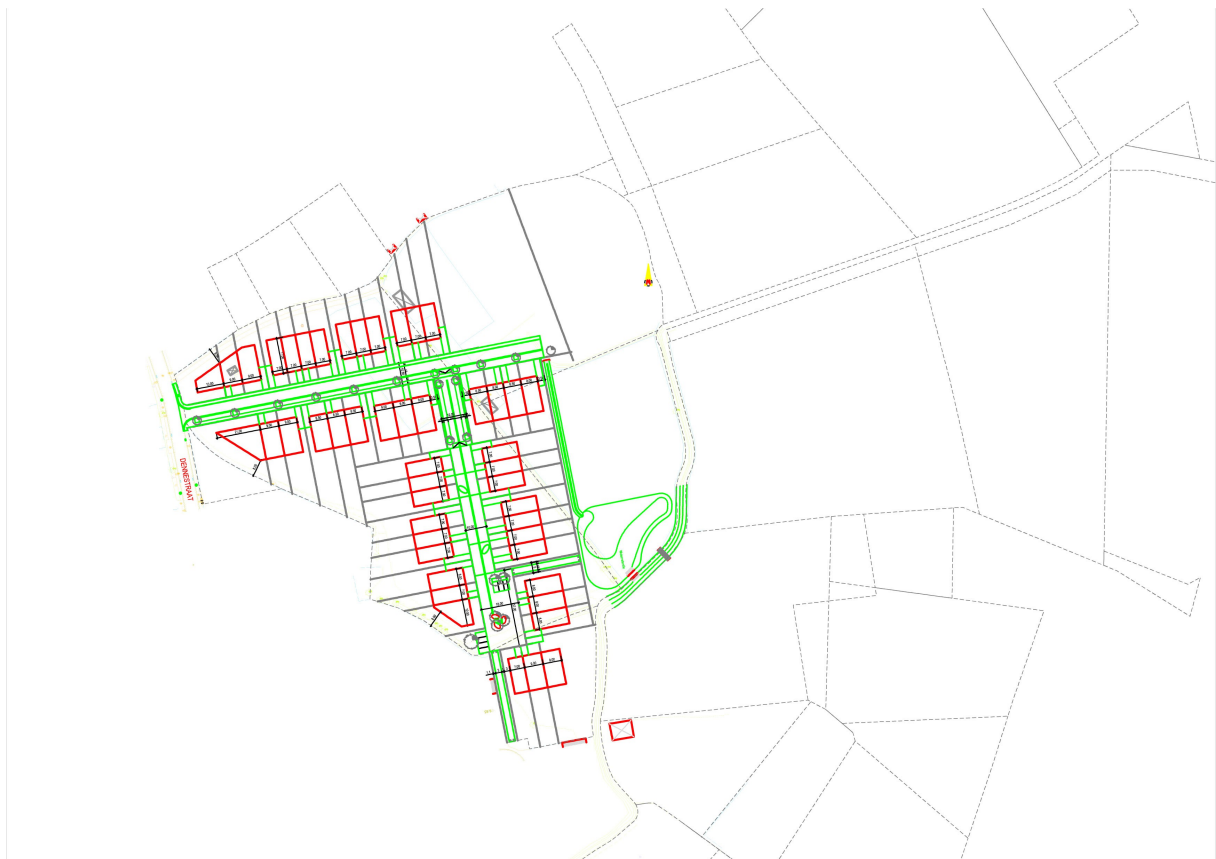

Fig. 3: Ontwerpplan

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen ten noordoosten van Mechelen en ten zuidwesten van Sint-Katelijne-Waver. Het terrein ligt ten noordoosten van het gehucht Nieuwendijk, in Heisbroek. In het westen wordt het terrein begrensd door de Dennestraat, ten noorden loopt de Mechelsesteenweg en in het zuiden loopt de Hazelaarstraat.

2.2 Aard bedreiging

Op het terrein zal IGEMO een woonproject realiseren (Fig. 12). Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Daarom werd een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken met betrekking tot de verkaveling van start mogen gaan.

2.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Een aantal vragen dienden in het bijzonder beantwoord te worden:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd)?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

3 Beschrijving referentiesituatie

3.1 Landschappelijke context

3.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op een hoogte van 8,2 m TAW (Fig. 4). Er zijn weinig hoogteverschillen merkbaar op het terrein, wat kadert in het vlakke landschap van Sint-Katelijne-Waver.

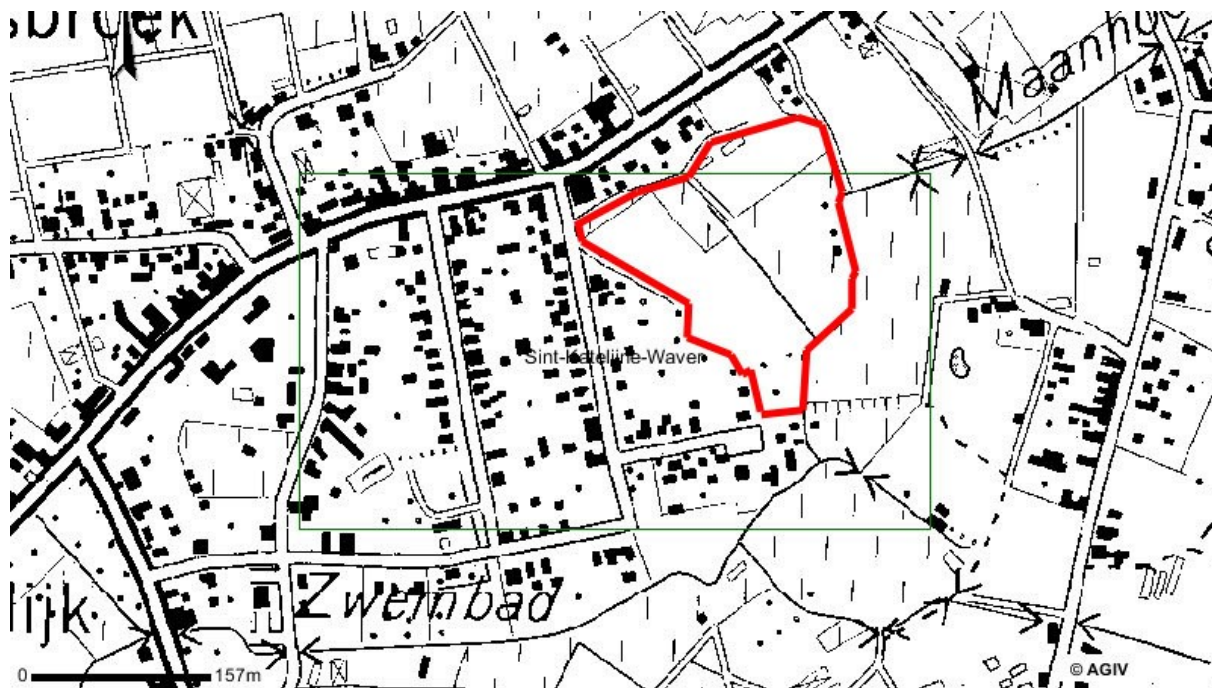

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

3.1.2 Hydrografie

Het gebied is gelegen binnen het Dijlebekken, in de subhydrografische zone Vrouwvliet van monding Krekelbeek tot monding in Dijle. In het zuidoosten wordt het onderzoeksgebied begrensd door de Maanhoevebeek. Deze loopt verder ten oosten van het terrein. Ten zuiden van het onderzoeksgebied is er een splitsing tussen de Maanhoevebeek en een naamloze waterloop, die vervolgens verder naar het oosten loopt (Fig. 5).

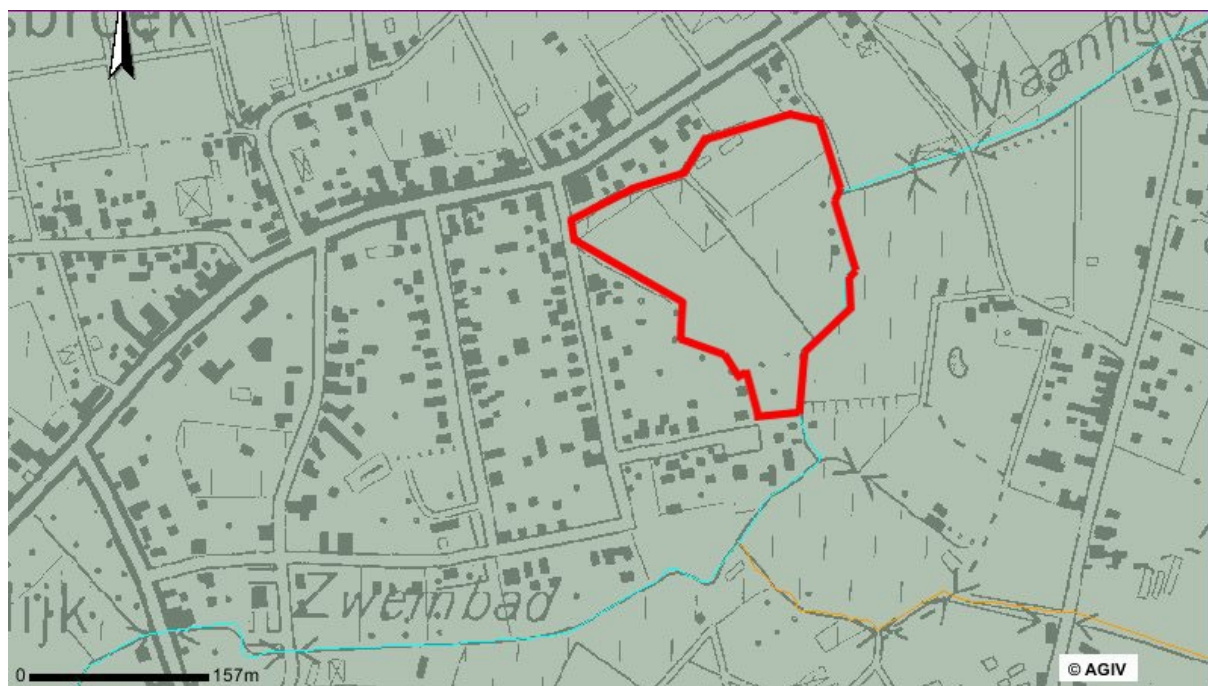

Fig. 5: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

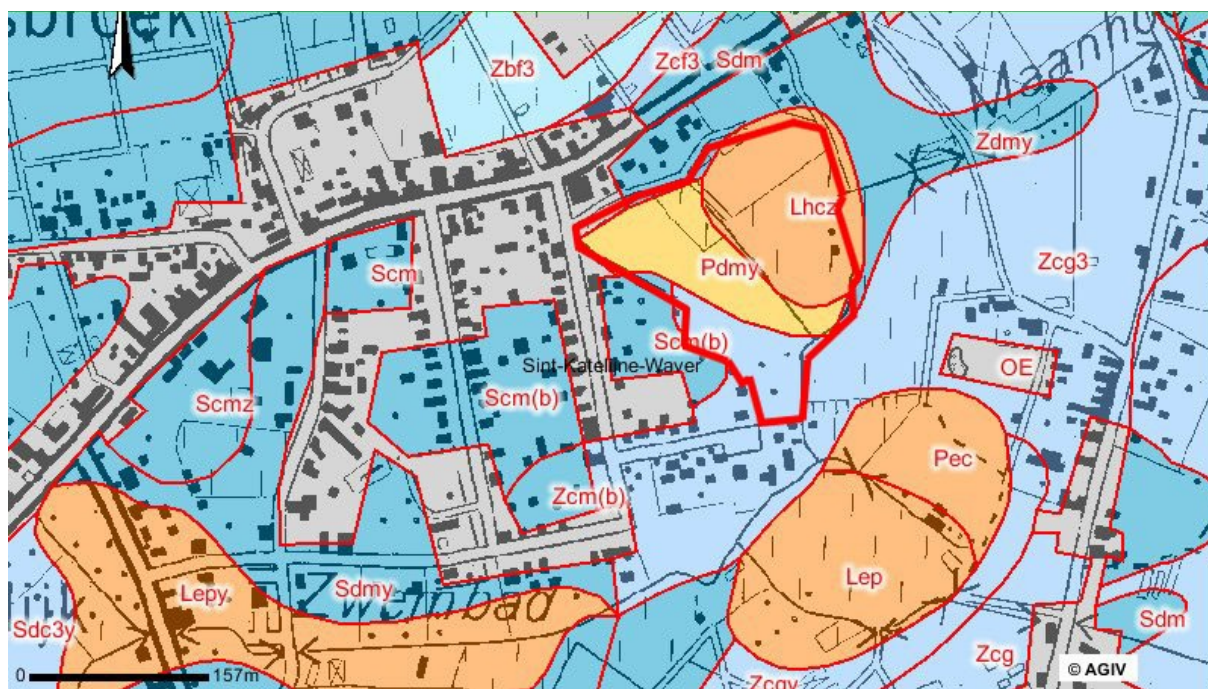

Fig. 6: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

3.1.3 Bodem

Het onderzoeksgebied is gelegen in de Zandstreek. De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit het Lid van Terhagen (BmTe), gekenmerkt door bleekgrijze klei, die onderaan kalkhoudend is.¹

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

Op de bodemkaart is te zien dat zich in het noordoosten van het onderzoeksgebied een natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Lhcz) bevindt. In het zuidwesten bevindt zich dan weer een matig natte lichte zandleembodem met dikke antropogene humus A-horizont (Pdmy). Nog meer in het zuiden van het onderzoeksgebied is een matig droge zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B-horizont (Zcg3). Ten oosten van het terrein is de bodem verder nog aangegeven als een matig natte zandbodem met dikke antropogene humus A-horizont (Zdmy) en ten zuidwesten van het terrein als een matig droge lemig zandbodem met dikke antropogene humus A-horizont (Scm(b)) (Fig. 6).²

Fig. 7: WP1 PR1

Fig. 8: WP5 PR1

In het oosten van het onderzoeksgebied bevindt het archeologisch niveau zich op 24 tot 56 cm onder het maaiveld, tussen 5,12 en 5,69 m TAW. De bodemopbouw in het noordoosten bestaat uit een A-horizont, gelegen op een B-horizont. Deze is op zijn beurt gelegen op een grijsoranje gevlekte C1-horizont met daaronder een glauconiethoudende groenwitte gelaagde C2-horizont, die overeen stemt met de geologische ondergrond (Fig. 7). In het zuidoosten van het terrein bestaat de bodemopbouw uit een A-horizont op een oudere bewerkingslaag of A2-horizont, gelegen op de eerder vermelde C1- en C2-horizont (Fig. 8).

Fig. 9: WP11 PR1

Fig. 10: WP12 PR1

In het westen van het onderzoeksgebied bevindt het archeologisch niveau zich op 31 tot 42 cm onder het maaiveld, tussen 5,04 en 5,77 m TAW. In het westen werd het onderzoeksgebied als akker benut. De bovenste bodemlagen werden hierdoor meer verstoord. Dit wordt weerspiegelt in de bodemopbouw. De A-horizont vormt op dit deel van het terrein een dikker pakket zonder onderscheid tussen A1- en A2-horizont, boven de C1- en C2-horizont (Fig. 9). Bij WP12PR1 is echter wel een oudere bewerkingslaag of A2-horizont te onderscheiden (Fig. 10) onder de A1-

² <http://dov.vlaanderen.be>

horizont. In WP17PR1 is een duidelijke ijzer en/of humus B-horizont aanwezig, zoals ook aangegeven op de bodemkaart (Fig. 11).

Fig. 11: WP17 PR1

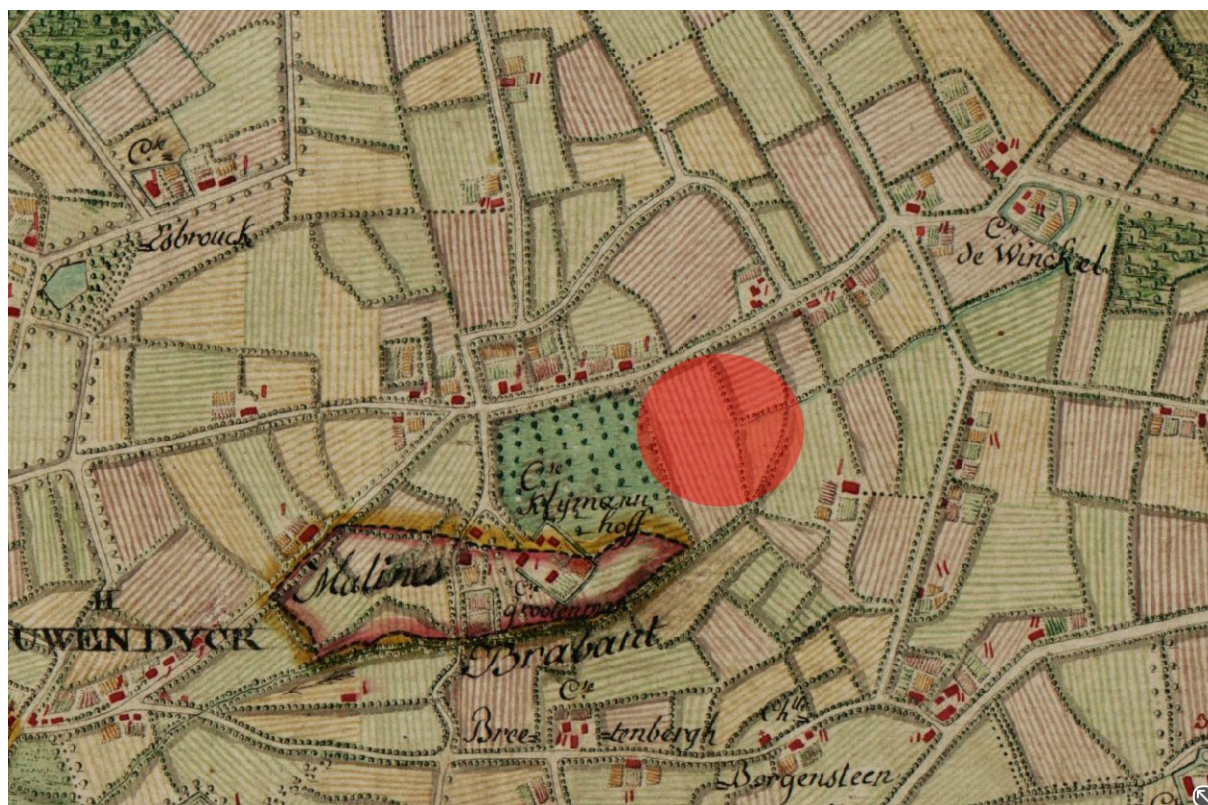

Fig. 12: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

3.2 Beschrijving gekende waarden

3.2.1 Historische gegevens

Sint-Katelijne-Waver behoorde, op een drietal Mechelse enclaves na (zie Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden), bij het hertogdom Brabant. Belangrijke vestigingen waren de abdij van Rozendaal en de burcht van Bermorter of Bemortel. De abdij van Rozendaal, op de westelijke grens met Walem, werd circa 1220 door de Berthouts opgericht als vrouwenklooster van de orde

van Cîteaux en bleef bestaan tot in 1795. De Sint-Catharinaparochie werd een eerste maal vermeld in een akte van 1286. Eind 18de eeuw werd Sint-Katelijne-Waver een afzonderlijke gemeente. Ze werd eind 19de – begin 20ste eeuw door de oprichting van de veldschansen "Bosbeek" en "Dorpveld" en het fort van Midzelen ingeschakeld in de defensieve fortengordel rond Antwerpen.³

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied (Fig. 39). Onder andere de Akelei, de Mechelsesteenweg en de Berkelei zijn makkelijk te herkennen in het stratenpatroon. Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied is een enclave van Mechelen te zien. Net ten westen van het terrein is de hoeve "Klymann hoff" aangeduid. In de Mechelse enclave is verder ook de hoeve "Grootenman" weergegeven, met daaronder de nog steeds bestaande hoeve "Breetenbergh" (zie ook CAI 110204) en de kapel "Borgensteen" (de huidige "Kapel Onze-Lieve-Vrouw ter Koorts" of "Onze-Lieve-Vrouw bezoeking").⁴ Ten noorden van het onderzoeksgebied zijn de hoeves "Esbrouck" (zie CAI 110214) en "de Winckel" (zie CAI 110213) aangegeven.

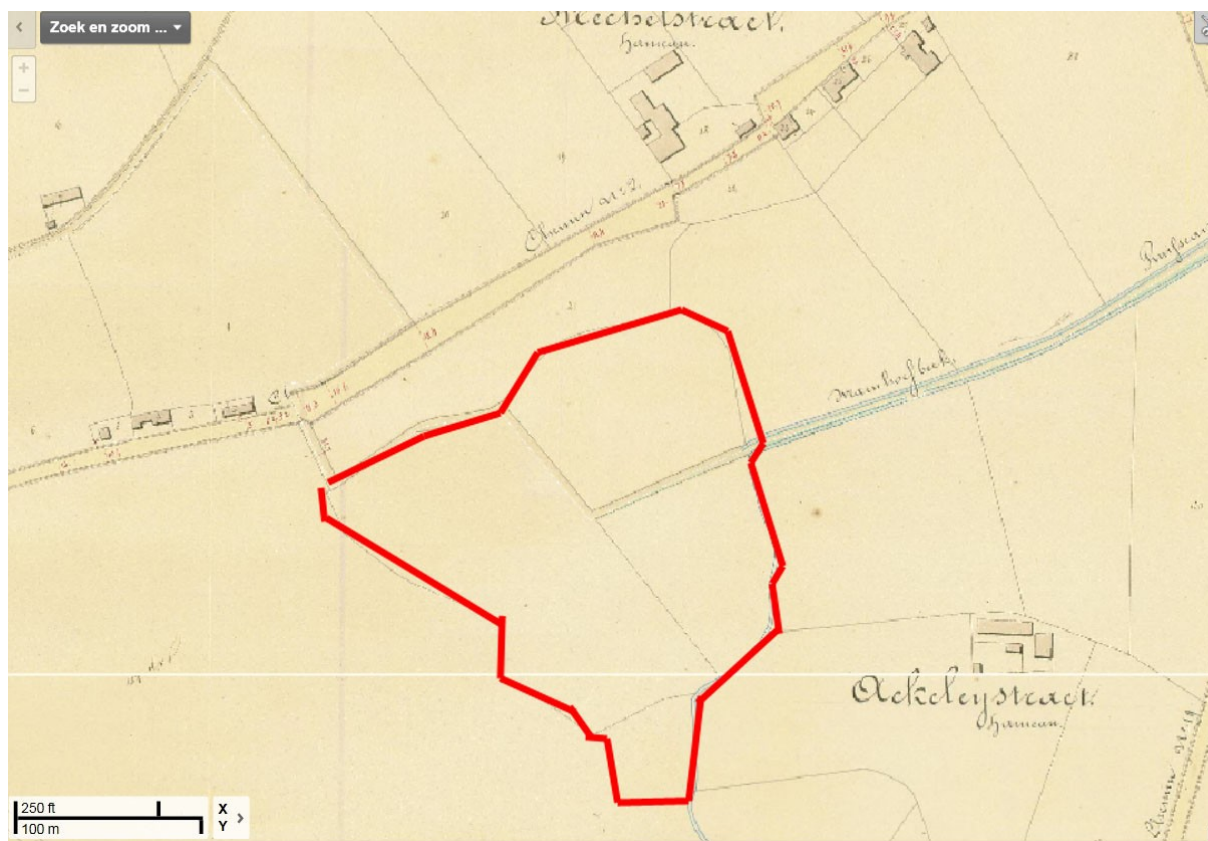

Fig. 13: Atlas der Buurtwegen (http://www.provant.be/bestuur/grondgebied/gis/geoloketten/lijst_geoloketten.jsp)

Op de Atlas der Buurtwegen uit circa 1841 is het onderzoeksgebied duidelijk te herkennen. In het noordoosten wordt "Mechelstraet" vermeld en in het zuidoosten "Ackeleystraet". De Maanhoevebeek is duidelijk aangegeven ten oosten van het onderzoeksgebied en langs de zuidoostelijke zijde van de terreinen. Op het terrein is geen bewoning zichtbaar.

³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

3.2.2 Archeologische voorkennis

Nabij het projectgebied zijn volgens de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 14) enkele archeologische waarden aanwezig:

- CAI 110198: Pannenhof, site met walgracht uit de 18de eeuw.
- CAI 110204: Hoeve Breedenberg (Kretenburghoeve), alleenstaande hoeve uit de 18de eeuw.⁵
- CAI 110207: Kleine Maanhoeve, site met walgracht uit de 17de eeuw.⁶
- CAI 110208: Groote Maanhoeve, site met walgracht.
- CAI 110213: Hoeve de Winckel, site met walgracht.
- CAI 110214: Hoeve Esbrouck, lusthof uit de 18de eeuw. Het werd afgebroken in 1962.⁷
- CAI 110354: Hooghuis, hoeve uit de 16de eeuw. Hier werden bewoningssporen en een kasseiweg aangetroffen. Er werden ook Belgische kogelhulzen en bomscherven uit de Wereldoorlogen gevonden.⁸
- CAI 110356: Onze-Lieve-Vrouw parochiekerk, ze wordt gedateerd omstreeks 1250. De Romaanse kruisingstoren is nog bewaard. Deze kerk werd meermaals verwoest en herbouwd.⁹

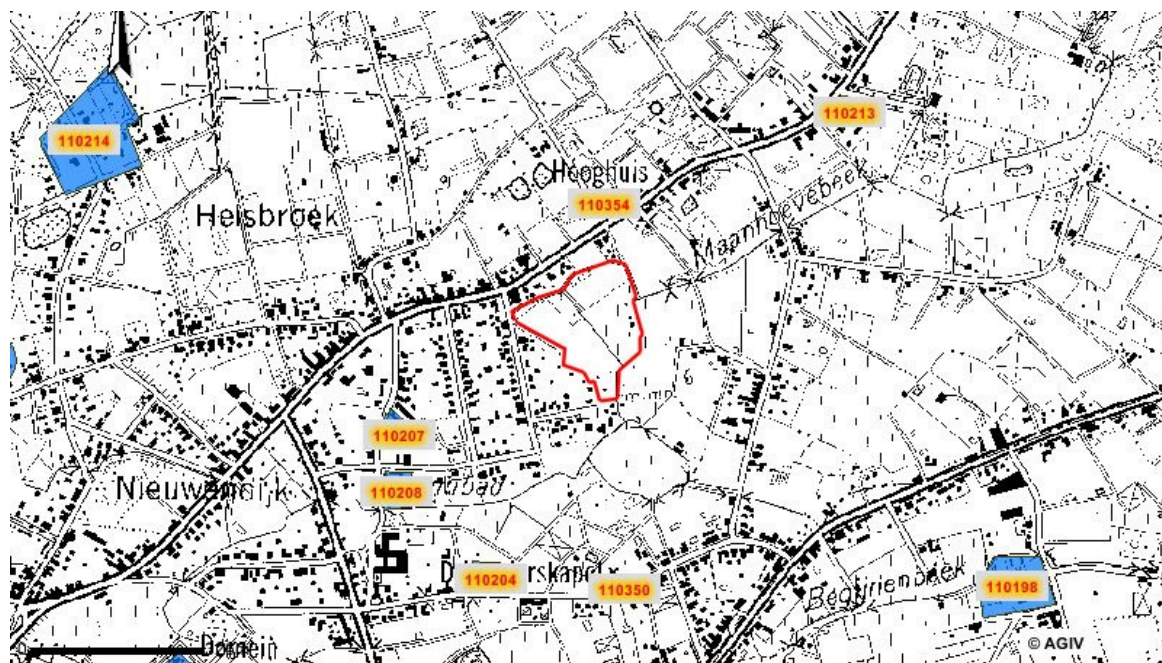

Fig. 14: Overzichtskartaal CAI

3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie

De gekende archeologische waarden in de omgeving wijzen voornamelijk op de aanwezigheid van resten uit de nieuwe en nieuwste tijd. Deze wijzen op een groot potentieel voor de aanwezigheid van resten uit deze periodes in het onderzoeksgebied. Het gaat in hoofdzaak om hoeves en sites met walgracht.

5 Kennes & Steyaert 1997: 136

6 Kennes & Steyaert 1997: 146

7 Kennes & Steyaert 1997: 161

8 Kennes & Steyaert 1997: 148-150, Tiri 2005: 333-334, Yperman 2006 (1): 201-202, Yperman 2006 (2): 150-151

9 Kennes & Steyaert 1997: 191-192

4 Resultaten terreinonderzoek

4.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12 % van het te prospecteren terrein. De sleuven werden- indien de aanwezigheid van sporen daar aanleiding toe gaf - aangevuld met 'kijkvensters' (grootte: max. 13 x 13 m), op het terrein bepaald door de vergunninghoudende archeoloog, in functie van een betere inschatting van de sporendichtheid. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein van het perceel;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 20 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf bedroeg 3,5 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 3,74 ha (of 37418 m²). Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 34773 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven en kijkvensters = 12 % of 4173 m²
- Onderzochte oppervlakte:
 - Aantal aangelegde werkputten: 17 = 5507 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters en dwarssleuven: 5 = 478 m²

De niet te onderzoeken zone bestaat uit een beperkte zone gebruikt voor de opslag van hooibalen en een zone waar nog te rooien bomen aanwezig zijn, in het zuiden van het terrein.

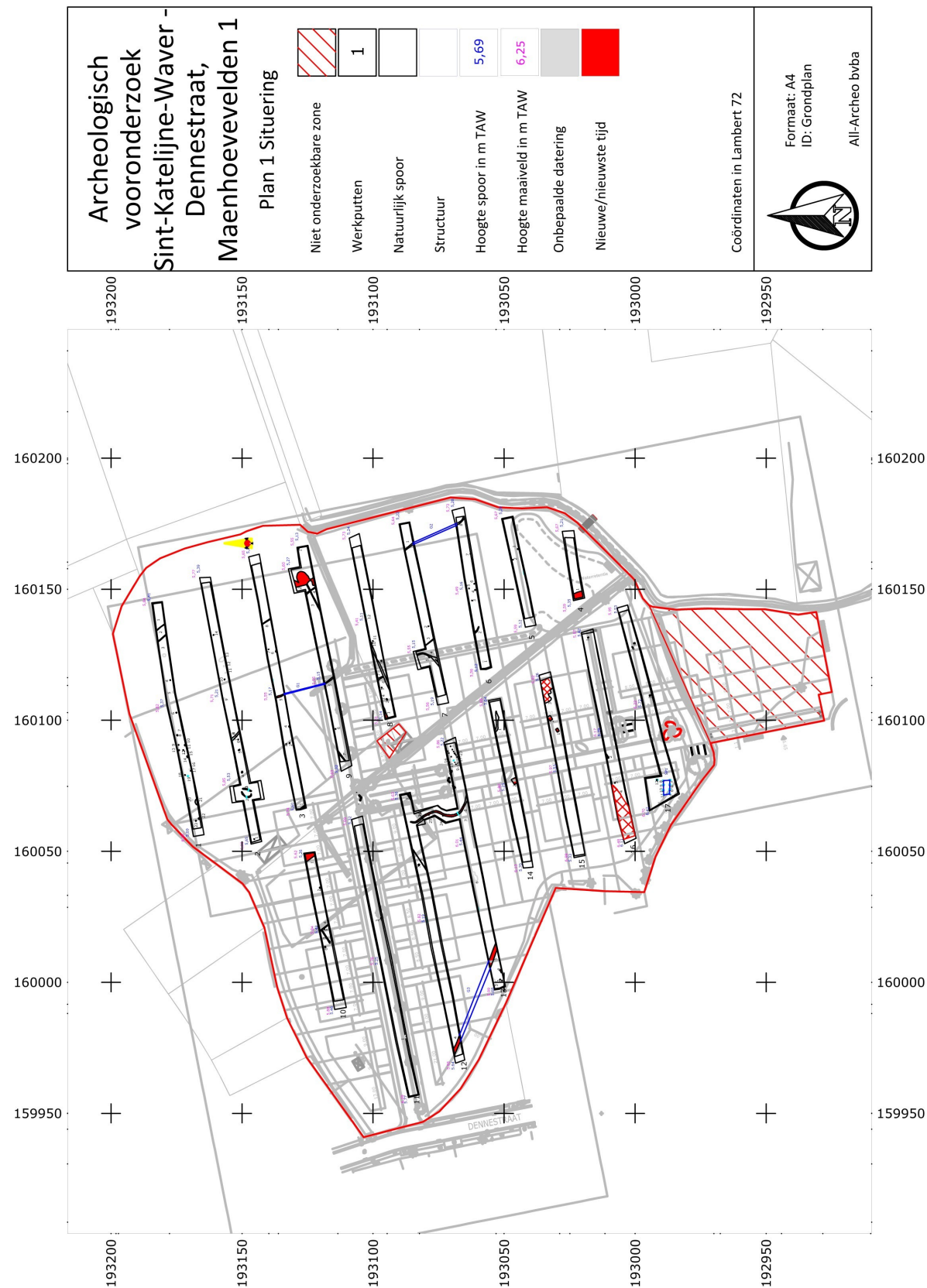

Fig. 15: Situering

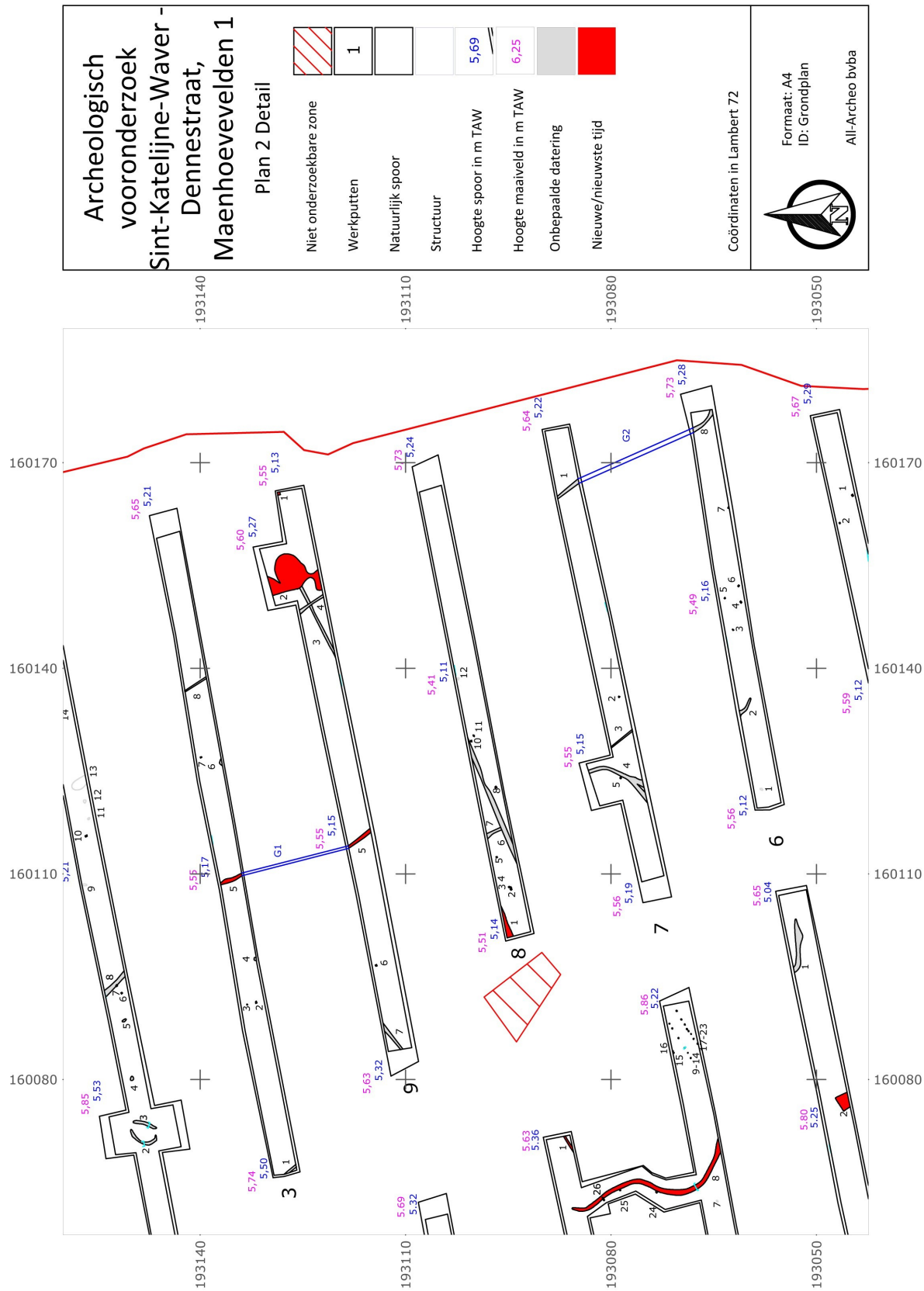

Fig. 16: Detail oostelijke zone

4.2 Bespreking sporen oostelijke zone

Greppels en ploegsporen

Fig. 17: WP2 S2 S3

Fig. 18: WP2 S2 S3

In werkput 2 bevinden zich twee greppels (Fig. 17, Fig. 18), die vermoedelijk echter eerder te interpreteren zijn als natuurlijk. Ze hebben een onduidelijke aflijning, zijn lichtgrijs van kleur en homogeen van vulling. Hun breedte bedraagt circa 42 en 45 cm. De aangetroffen greppels in de rest van deze zone variëren in kleur van donkerbruin tot grijs. Hun vulling is meestal homogeen. Hun breedte varieert tussen 31 en 64 cm. Bij een uitbreiding van de werkput bleek WP7S4 naar het noorden af te buigen (Fig. 19). WP6S8 en WP7S1 lijken deel van dezelfde greppel (G2) en loopt door in de westelijke zone (Fig. 28). De breedte bedraagt circa 65 cm. Er werd geen vondstmateriaal aangetroffen waardoor de datering onduidelijk is. Deze greppels lijken ook niet overeen te komen met perceelsgreppels op de Atlas der Buurtwegen.

Fig. 19: WP7 S4

Fig. 20: WP1 S1

Tevens werden er recente greppels aangetroffen. Deze zijn meestal donkerbruin gevlekt en onregelmatig van vorm. WP3S5 valt op door een zeer vaste donkergrijze kleiige vulling. WP3S5 lijkt vervolgd te worden in WP9S5 (G1), al is de vulling hier zandiger (Fig. 28). Deze greppel is circa 47 cm breed.

Verspreid over het onderzoeksgebied komen verder ook diverse ploegsporen voor. Deze zijn donkergrijs of grijsbruin van kleur en homogeen van vulling (Fig. 30). Hun breedte varieert van 35 tot 67 cm.

Kuilen

Fig. 21: WP3 S6

Fig. 22: WP9 S2

Er werden tijdens het onderzoek tevens enkele kuilen aangetroffen. WP1S21 is donker grijsbruin van vulling en onregelmatig van vorm. WP3S6 is rond van vorm en homogeen grijs van vulling (Fig. 21). De maximale lengte bedraagt circa 1,1 m. Een kuil die opvalt door zijn grote afmetingen (circa 5,4 m lang) is WP9S2 (Fig. 22). Deze kuil is onregelmatig van vorm en heeft een donkere bruingrijze gevlekte vulling. Mogelijk is dit spoor te interpreteren als een drenkpoel. Een randfragment rood aardewerk, waarschijnlijk van een bloempot, plaatst dit spoor in de nieuwste tijd.

Er werden ook recente kuilen gevonden met kleinere afmetingen. Hun grootte varieert tussen 33 en 62 cm. Ze zijn donker grijsbruin of bruin van vulling en hun vorm is onregelmatig of rechthoekig. In een dergelijk spoor, WP1S22, werd vensterglas aangetroffen (Fig. 23).

Fig. 23: WP1 S22 S23

Paalsporen

Het merendeel van de aangetroffen paalsporen is recent. Ze hebben een donkerbruine of grijze vulling en zijn rechthoekig van vorm (Fig. 24, Fig. 25). Hun afmetingen variëren tussen 11 en 26 cm. De overige paalsporen zijn gevarieerd van vulling, en gaan van homogeen lichtgrijs tot donker bruingeel gevlekt. Hun afmetingen liggen tussen 12 en 25 cm. WP1S19 is bijvoorbeeld rechthoekig en heeft een homogene lichtgrijze vulling. In doorsnede is dit spoor 12 cm diep (Fig. 26). WP7S5 is homogeen bruingrijs en rond van vorm. De vulling is licht uitgelopen. WP11S2 is donker grijsbruin van vulling, onregelmatig van vorm en bevat houtskool (Fig. 17).

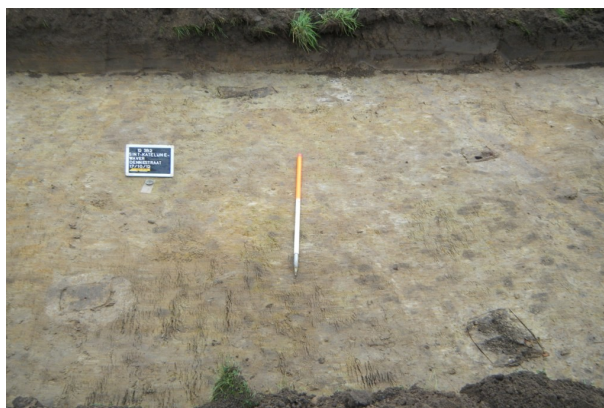

Fig. 24: WP1 S9 - S13

Fig. 25: WP8 S1 - S3

Fig. 26: WP1 S19 C1

Fig. 27: WP11 S2 S3

4.3 Bespreking sporen Westelijke zone

Greppels en ploegsporen

De opvallendste greppel in deze zone is WP13S8. De kronkelende greppel loopt door naar werkput 7 en heeft algemeen een noord-zuidoriëntatie. De vulling is homogeen bruin (Fig. 28) en de breedte bedraagt circa 84 cm. In doorsnede is de greppel circa 14 cm diep (Fig. 29). Het aangetroffen vondstmateriaal levert een datering op in de nieuwe tot de nieuwste tijd. Het omvat drie randfragmenten rood geglazuurd aardewerk, een randfragment steengoed en een fragment van een pijpensteel. Het kronkelende verloop van de greppel suggereert mogelijk een functie als loopgraaf, maar de bewaarde diepte lijkt dit tegen te spreken.

Fig. 28: WP13 S8

Fig. 29: WP13 S8 C1

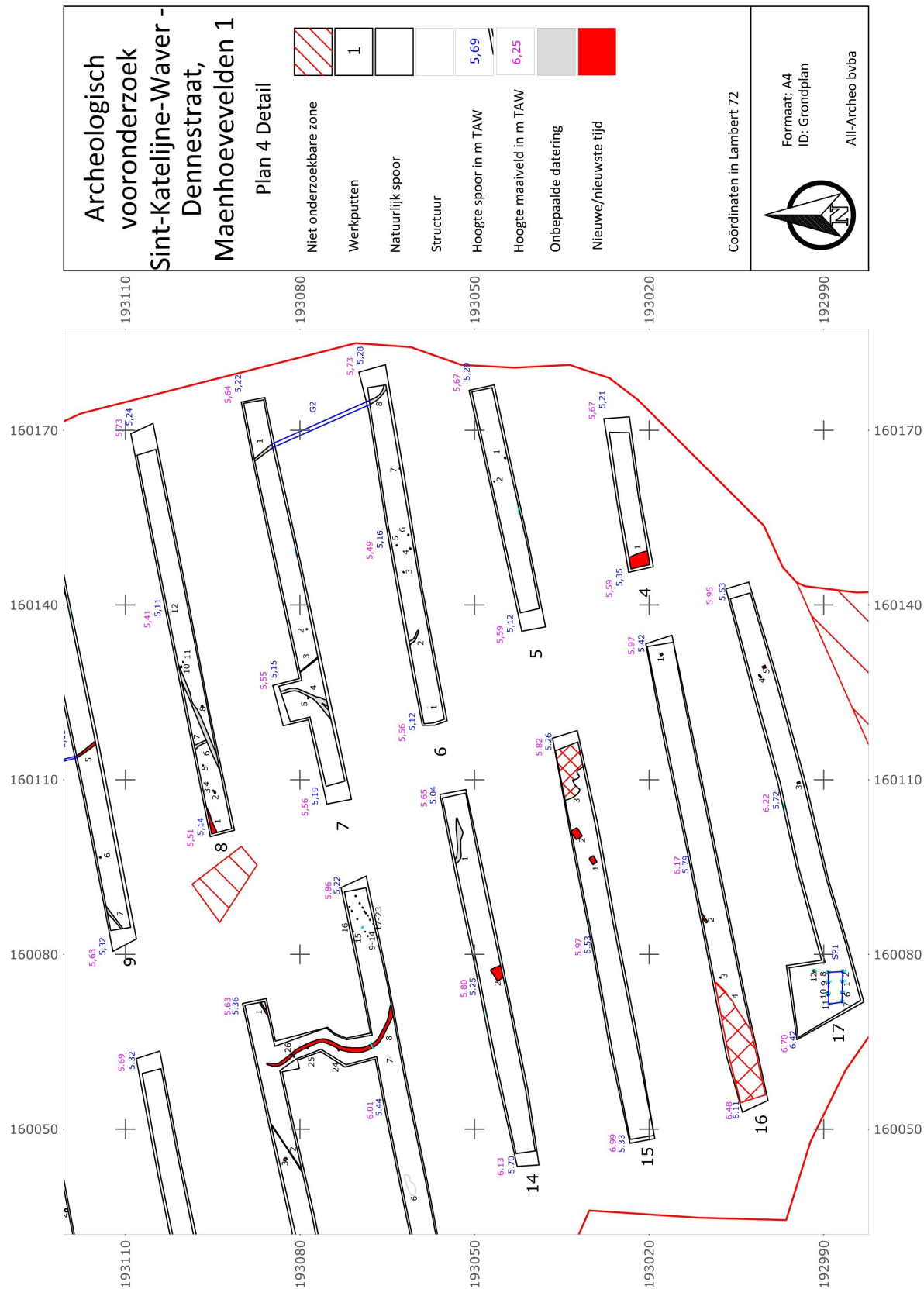

Fig. 30: Detailplan westelijke en zuidelijke zone

WP12S4 en WP13S5 maken deel uit van een greppel (G3) met een noordwest-zuodoostoriëntatie (Fig. 31). De vulling is homogeen zwartbruin en bevat houtskool en baksteenbrokjes. In de greppel werd een wandfragment rood geglazuurd aardewerk aangetroffen, samen met enkele stukken baksteen. Dit geeft de greppel een datering in de late middeleeuwen tot de nieuwste tijd. In werkput 14 loopt nog een greppel (S1) met een noord-zuidoriëntatie. Deze heeft een donker bruine homogene vulling met baksteenbrokjes in. Deze greppel werd niet aangetroffen in de voorgaande en volgende werkput.

Fig. 31: WP12 S4

Kuilen

Fig. 32: WP13 S4

Fig. 33: WP15 S2

Er werden bij het onderzoek enkele recente kuilen aangetroffen in het midden van de westelijke zone. In werkput 13 (S4) werd een rechthoekige kuil aangetroffen met een geelbruine gevlekte vulling (Fig. 32). In werkput 14 en 15 werden rechthoekige kuilen aangetroffen met een bruingeel tot geelgroene gevlekte vulling (Fig. 33). Hun grote ligt tussen 1,6 en 2,1 m.

Paalsporen

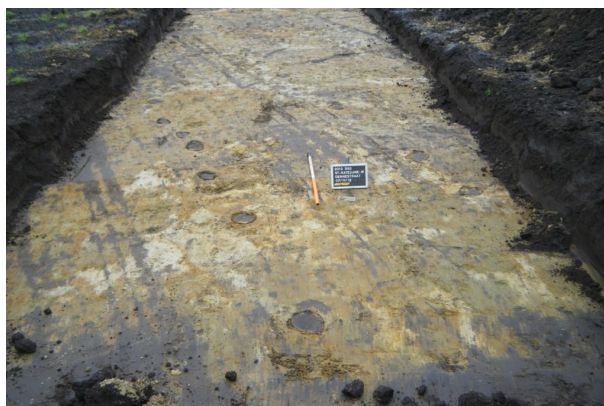

Fig. 34: WP13 S9 - 23

Fig. 35: WP13 S11 C1

In het oosten van werkput 13 werden verschillende paalsporen aangetroffen (Fig. 34). Deze zijn homogeen donker bruin tot donker bruinzwart gevlekt van vulling. Hun vorm is rond of ovaal. Hun grote varieert van 10 tot 24 cm. In doorsnede bleek WP13S11 5 cm diep te gaan (Fig. 35). Ze

vormen twee tot mogelijk drie palenrijen en volgen de richting van de ploegsporen in deze zone, maar hun functie is onduidelijk. Mogelijk zijn het de restanten van twee afsluitingen. Ze bevinden zich bovendien binnen het areaal dat omsloten wordt door de slingerende greppel.

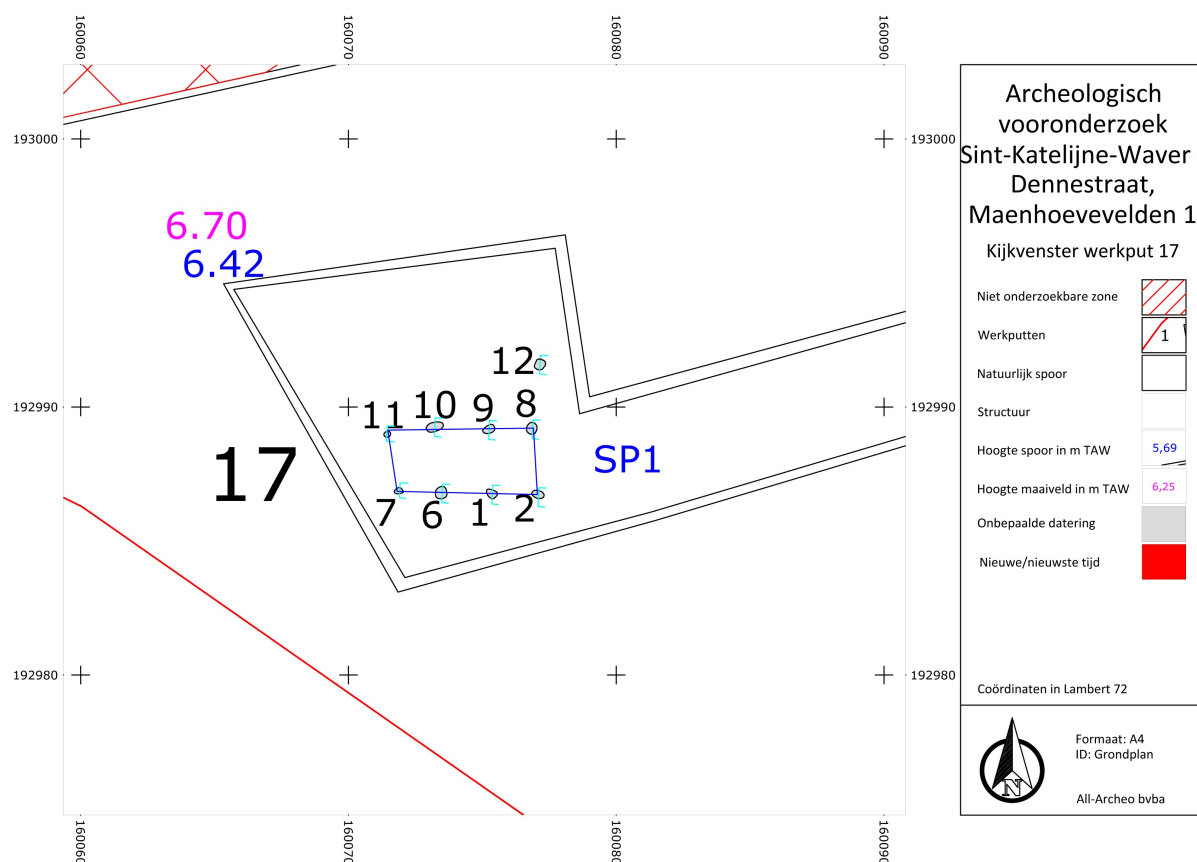

Fig. 36: Detailplan kijkvenster werkput 17

Fig. 37: WP17 S1-2 en S8-12

Fig. 38: WP17 S1-2 en S8-12

In het westen van werkput 17 werd een vermoedelijke achtpostig bijgebouw (SP1) aangetroffen (Fig. 37 en Fig. 38). De sporen zijn homogeen donker grijsbruin van vulling en ovaal van vorm. Hun grote varieert tussen 25 en 66 cm. In doorsnede ligt hun diepte tussen 32 en 50 cm (Fig. 39). WP17S12 behoort mogelijk ook tot deze structuur. Er werd geen vondstmateriaal aangetroffen in de paalsporen, maar er werd wel een houtskoolstaal ingezameld van WP17S11.

Fig. 39: WP17 S10 C1

Fig. 40: WP16 S4

Verstoringsen

In werkput 15 en 16 is een verstoring van de bodem te merken, waarschijnlijk afkomstig van beddenbouw (Fig. 40). Deze verstoring is homogeen donkerbruin van vulling en is opgebouwd uit verschillende rechthoeken met een noordoost-zuidwest-oriëntatie.

4.4 Afgebakende sites

Op basis van de resultaten van het terreinonderzoek werd geen site afgebakend. De meeste sporen kunnen toegeschreven worden aan de nieuwe of de nieuwste tijd en zijn in verband te brengen met perceelsgrenzen en afsluitingen. In het zuidwesten van het terrein werd wel een bijgebouwtje aangetroffen, maar door het ontbreken van vondstmateriaal is de datering van de structuur onduidelijk. Deze gegevens lijken echter onvoldoende om een site af te bakenen.

4.5 Besluit

Het vooronderzoek toonde de aanwezigheid aan van greppels, kuilen en paalsporen. Het merendeel van de aangetroffen sporen dateert uit de nieuwe of nieuwste tijd. Op basis van de aangetroffen vondsten en sporen, werd geen site afgebakend.

5 Waardering

De aangetroffen sporen omvatten greppels, ploegsporen, kuilen en paalsporen. Ze dateren grotendeels uit de nieuwe en nieuwste tijd.

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

De gaafheid van het terrein lijkt over het algemeen goed. Er werden wel verstoringen opgemerkt, waarschijnlijk veroorzaakt door beddenbouw, maar deze zijn zeer lokaal en beperkt.

Inhoudelijke kwaliteit

Het aangetroffen bijgebouwtje (SP1) leverde geen vondstmateriaal op dat kan wijzen op een datering. Er werd wel een houtskoolstaal genomen. De aangetroffen kuilen zijn waarschijnlijk recent. Hun aanwezigheid heeft slechts een beperkte inhoudelijke kwaliteit. De aangetroffen greppelstructuren lijken eveneens wat betreft inhoudelijke kwaliteit eerder beperkt op archeologisch vlak en de meeste paalsporen zijn waarschijnlijk te relateren aan palen van een afsluiting.

Het archeologisch onderzoek van het terrein heeft echter wel een inhoudelijke kwaliteit in de zin dat het informatie bijdraagt aan de landschapsarcheologie, en verder ook aan een holistische 'culturele biografie' van het landschap. Dit is interessant om de aard, verspreiding en 'kwaliteit' van het archeologisch erfgoed te kunnen inschatten.¹⁰

¹⁰ http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/inleiding

6 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De aanleg van de verkaveling noodzaakt een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De ensemblewaarde van de archeologische waarden is echter beperkt bewaard. Enkel in het zuidwesten van het terrein werd een plattegrond aangetroffen, die mogelijk deel uitmaakt van een site die zich mogelijk ten westen van het onderzoeksterrein uitstrekt. De geplande bodemingreep zal de ensemblewaarde enigszins verder aantasten.

Degradatie van archeologische waarden

De aanwezige archeologische resten lijken goed bewaard. De geplande bodemingrepen zullen de aanwezige archeologische resten verder aantasten.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

7 Aanbevelingen

7.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische sporen, structuren en site en een analyse van het geplande grondverzet, werden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

Door middel van het uitgevoerde vooronderzoek werden de verschillende archeologische waarden in voldoende mate in kaart gebracht en geïnterpreteerd. Hierbij werden voornamelijk activiteiten uit de nieuwe en nieuwste tijd gekarteerd. Enkel in het zuidwesten van het terrein werden de resten van een bijgebouwtje aangetroffen. Gezien de afwezigheid van vondstmateriaal is de datering ervan onduidelijk. Er werd wel een houtskoolstaal ingezameld. De ligging van de structuur op de rand van het onderzoeksgebied en het ontbreken van verdere aanwijzingen van sporen die hieraan gerelateerd zouden kunnen worden, lijken er op te wijzen dat een eventuele site zich ten westen van het onderzoeksgebied bevindt, onder de huidige bebouwing aan de zijde van de Dennestraat. Verder archeologisch onderzoek hiervan lijkt dan ook weinig zinvol. Daarom wordt de vrijgave van het terrein voorgesteld.

8 Bibliografie

8.1 Publicaties

Kennes H. & Steyaert R. 1997: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Mechelen, Kantons Duffel - Heist-op-den-Berg, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen* 13N4, Brussel - Turnhout

Tiri W. 2005: Mechelse vereniging voor stadsarcheologie: jaarverslag 2005, in *Handelingen Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren, en Kunst van Mechelen*, deel CIX, aflevering 1

Yperman, W. 2006 (1): Vijf eeuwen Hooghuis. Opgraving "Hooghuis" te Sint-Katelijne-Waver (Antw.), *Archaeologia Mediaevalis* 29, p. 201-202.

Yperman W. 2006 (2): Vijf eeuwen 'Hooghuis' te Sint-Katelijne Waver, *Opgetekend Verleden. Jaarboek van de Mechelse Vereniging voor Stadsarcheologie* 4, p. 150-151.

8.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2012)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2012)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2012)
<http://dov.vlaanderen.be>

GIS Antwerpen, Geografisch informatiesysteem – Provincie Antwerpen(2012)
http://www.provant.be/bestuur/grondgebied/gis/geoloketten/lijst_geoloketten.jsp

Nationaal geografisch instituut (2012)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2012)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

9 Bijlagen

9.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

9.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

9.3 Archeologische periodes

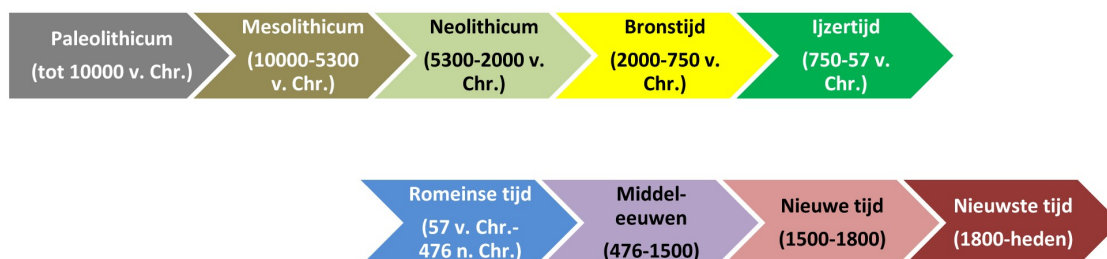

Fig. 41: Archeologische periodes

9.4 Plannen en tekeningen

Plan 1: Situering
 Plan 2: Detail
 Plan 3: Detail
 Plan 4: Detail
 Plan 5: Detail

Tekening 1: Profiel- en coupetekeningen

9.5 Harrismatrix

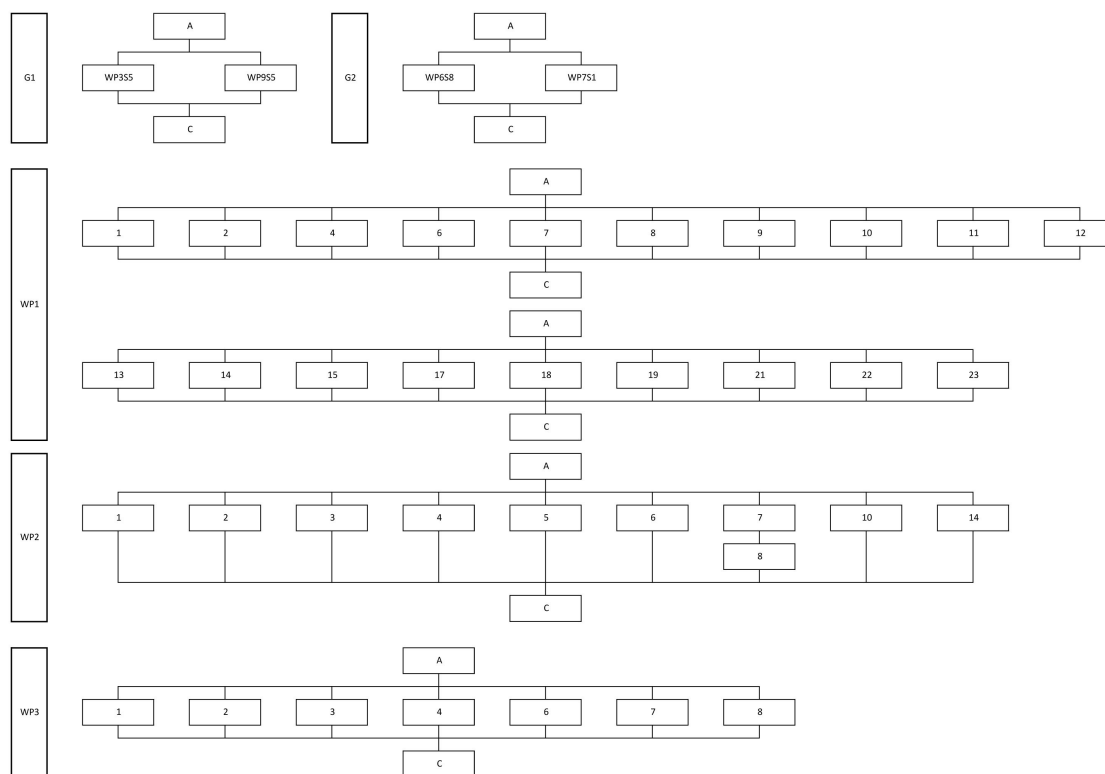

Fig. 42: Harrismatrix Oostelijke zone

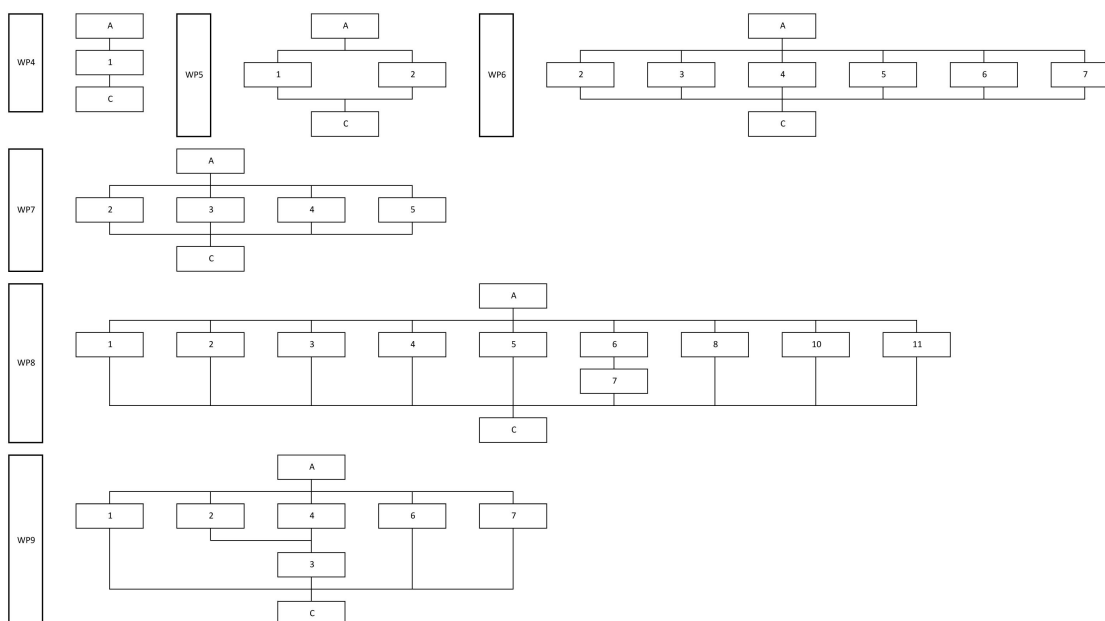

Fig. 43: Harrismatrix Oostelijke zone

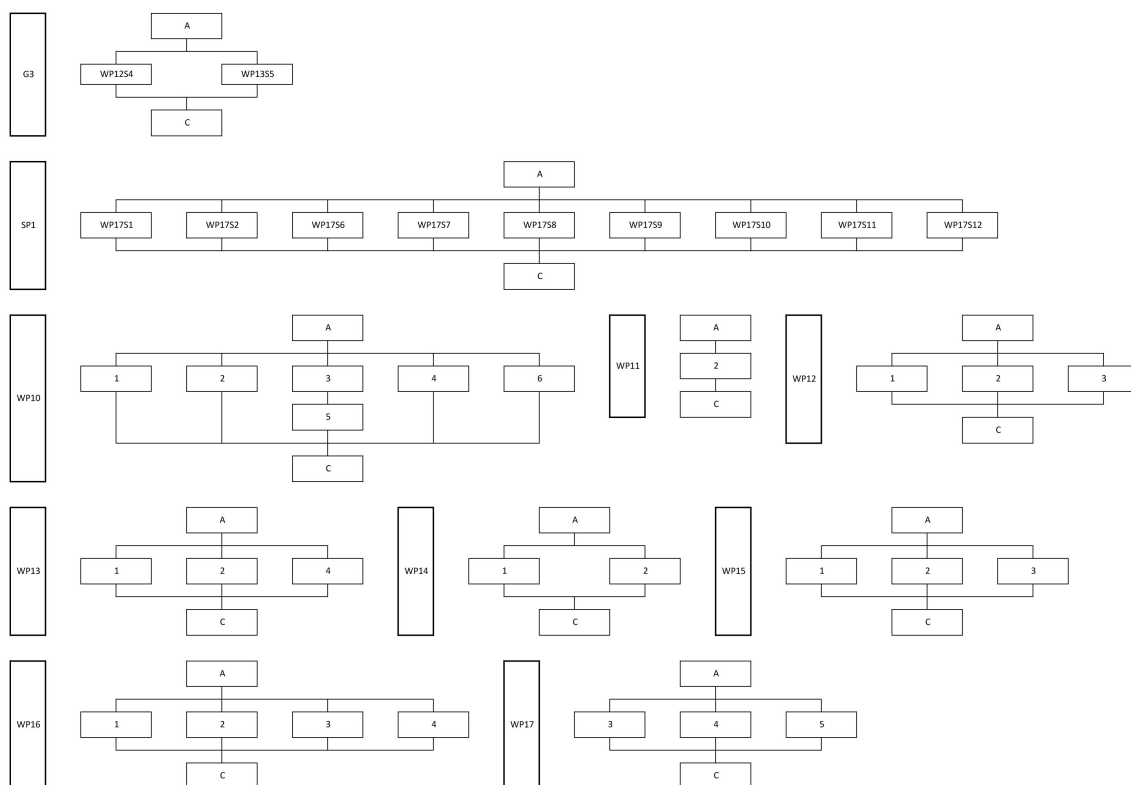
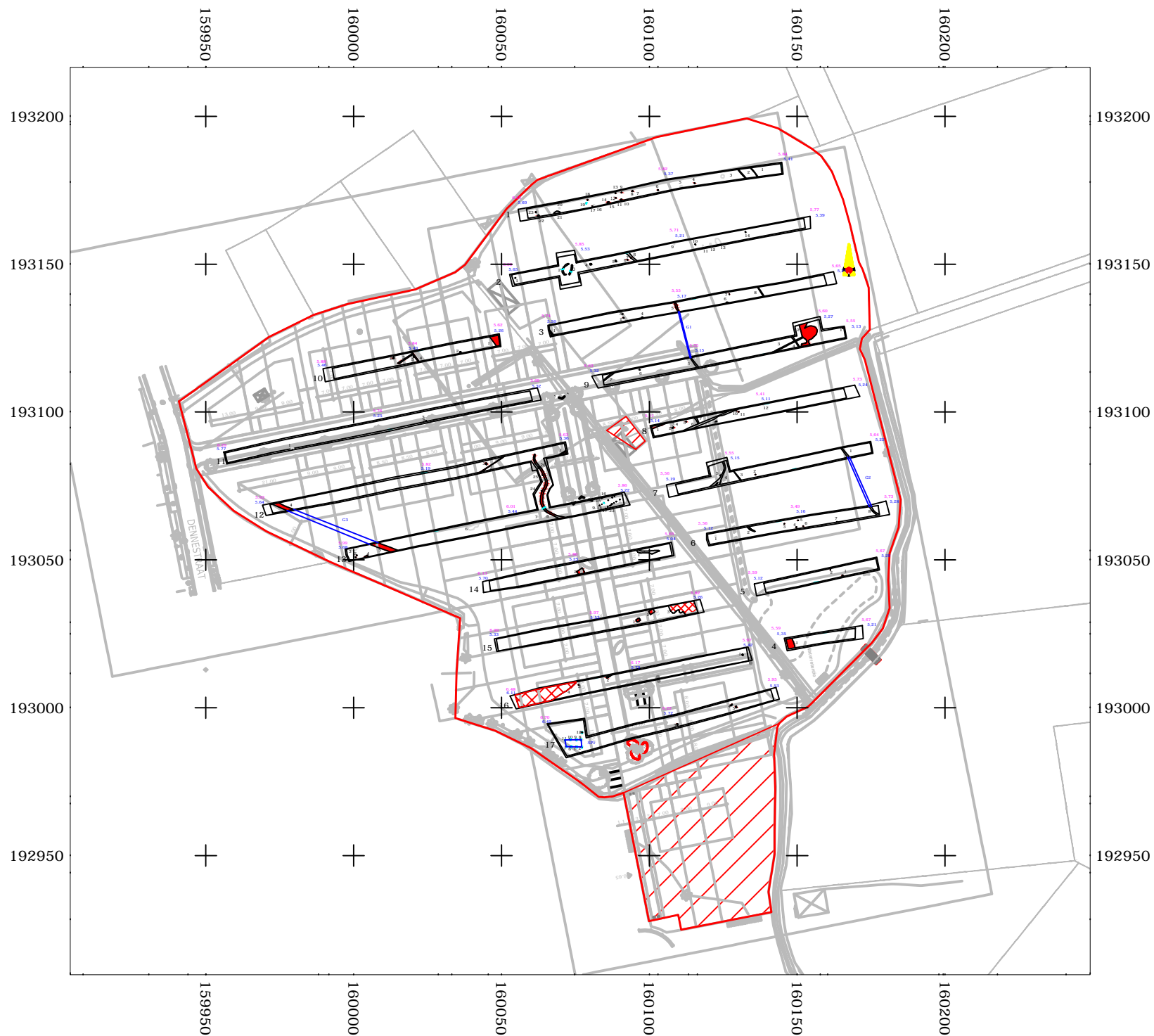

Fig. 44: Harrismatrix Westelijke zone

9.6 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Sint-Katelijne-Waver - Dennestraat, Maenhoevevelden 1

Plan 1 Situering

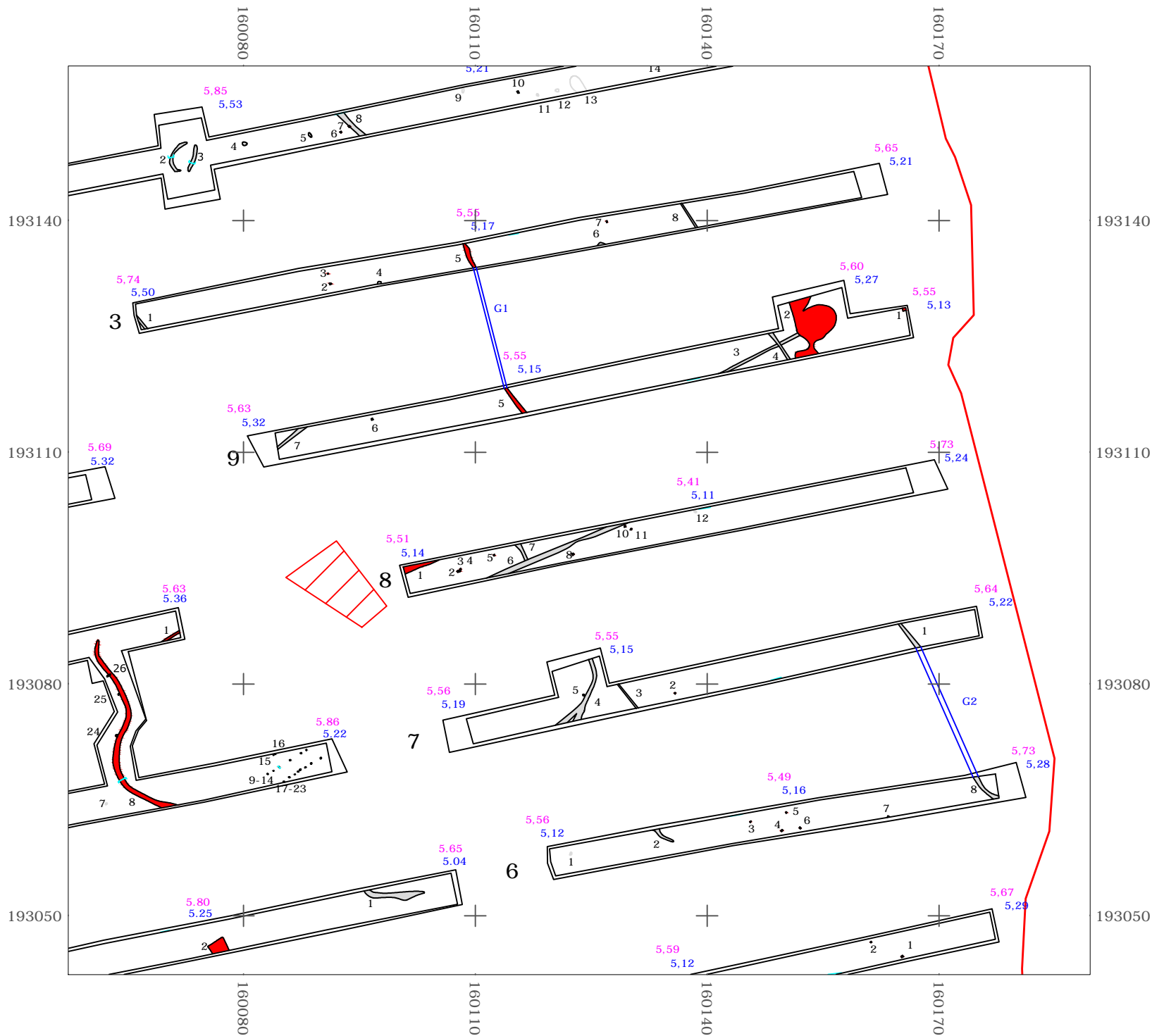
Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Structuur	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Onbepaalde datering	
Nieuwe/nieuwste tijd	

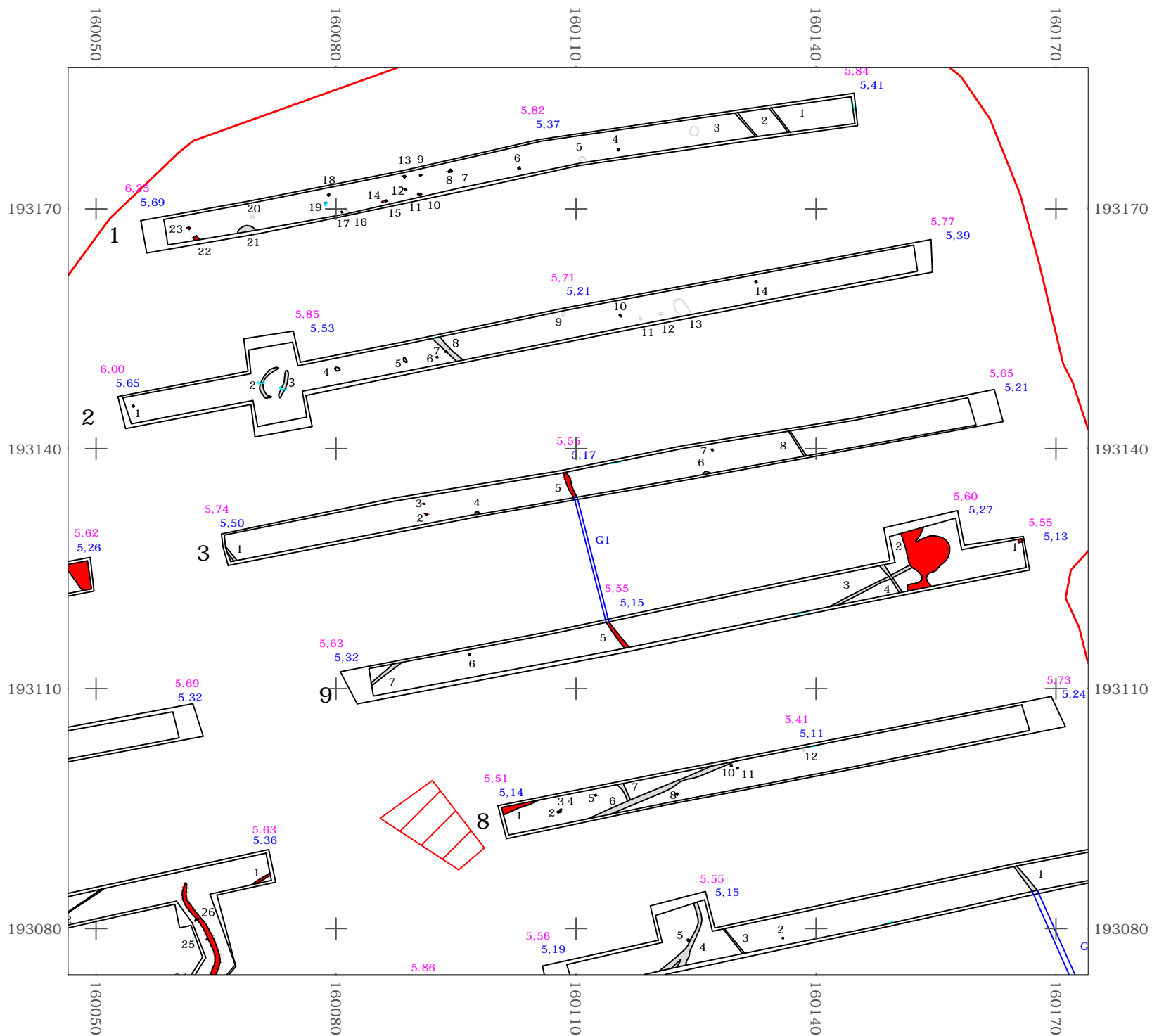
Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Sint-Katelijne-Waver - Dennestraat, Maenhoevevelden 1

Plan 3 Detail

Niet onderzoekbare zone

Werkputten

1

Natuurlijk spoor

Structuur

Hoogte spoor in m TAW

5.69

Hoogte maaiveld in m TAW

6.25

Onbepaalde datering

Nieuwe/nieuwste tijd

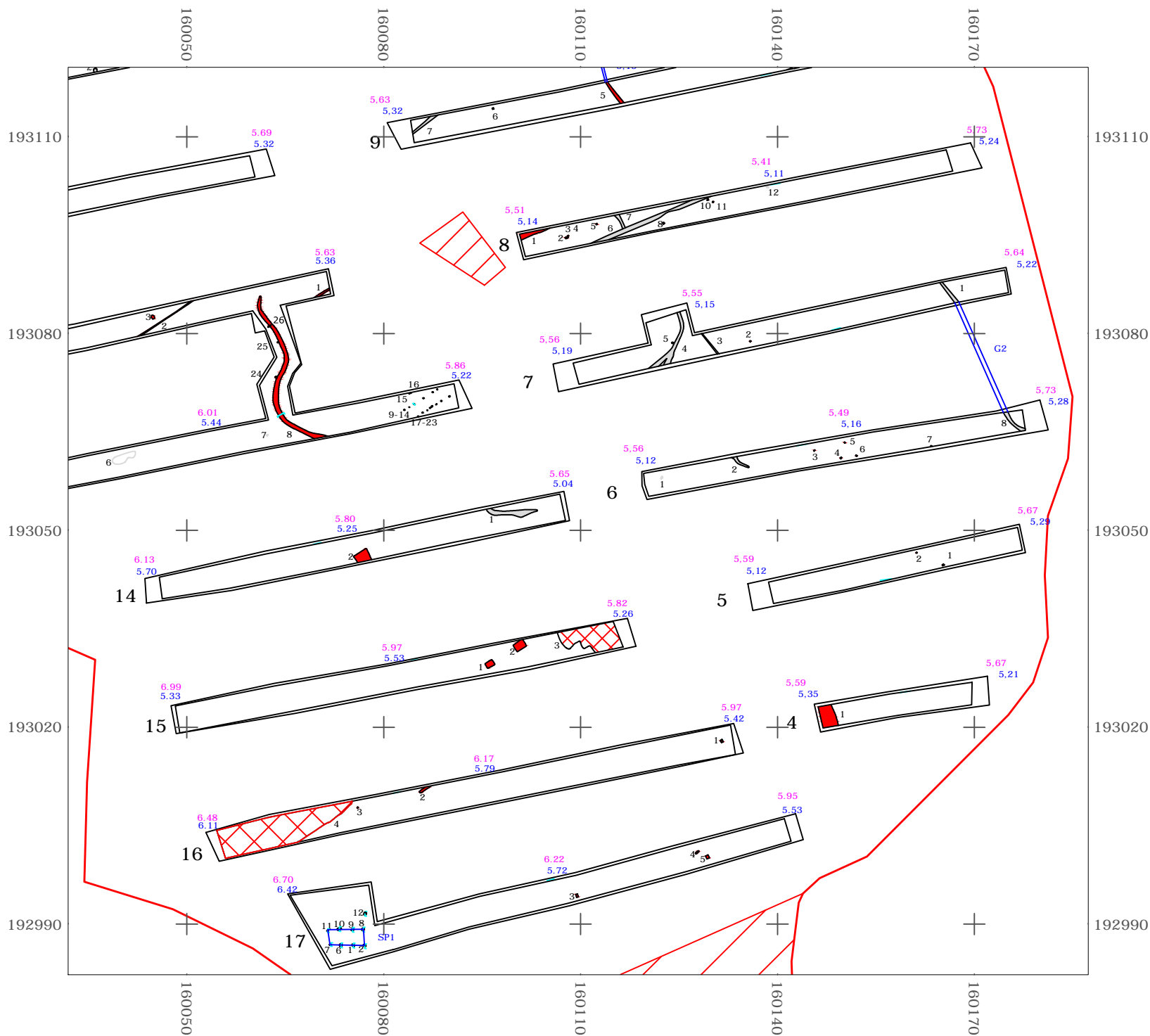

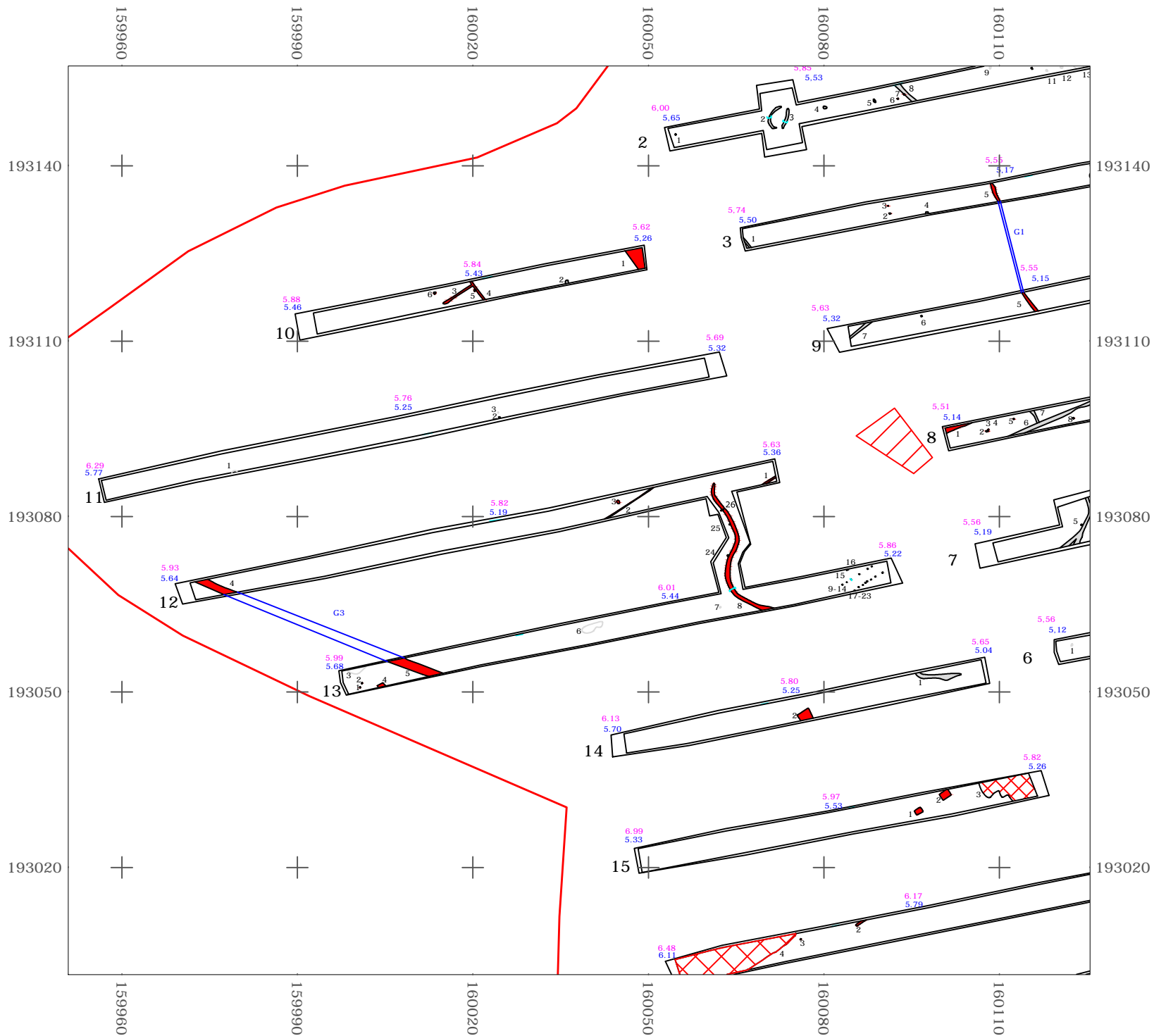
Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Sint-Katelijne-Waver - Dennestraat, Maenhoevevelden 1

Plan 5 Detail

Niet onderzoekbare zone

Werkputten

1

Natuurlijk spoor

Structuur

Hoogte spoor in m TAW

5.69

Hoogte maaiveld in m TAW

6.25

Onbepaalde datering

Nieuwe/nieuwste tijd

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

